

Eğitim ve Bilim
2013, Cilt 38, Sayı 168

Education and Science
2013, Vol. 38, No 168

Öğrencilerin Kendi Hazırladıkları Vaka Örnekleriyle Öğretimin Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlarla Başa Çıkmadaki Rolü

The Role of Instruction through Case Samples Prepared by Students in Coping up with Undesired Behaviors in the Classroom

Eda GÜRLER*

Hacettepe Üniversitesi

Öz

Bu çalışmanın amacı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci ve öğretmen davranışlarını ve bu davranışlarla başa çıkma yollarını belirlemek; okul rehber öğretmeni olarak görev yapmaya başladıktan sonra sınıf içi istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik görüşlerini ortaya koymaktır. Araştırma, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü 2. sınıf öğrencileri ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın ilk aşamasında veriler 2009-2010 öğretim yılında Sınıf Yönetimi kapsamında gerçekleştirilen çeşitli vaka örnekleri ve senaryodan toplanmış, ikinci aşamasında ise 2012 yılında bu öğrenciler arasından rehber öğretmen olarak atanan altı okul rehber öğretmeni ile gerçekleştirilen görüşmeler yoluyla nitel veriler elde edilmiştir. Elde edilen veriler içerik analizi yoluyla tanımlanmıştır. Bu araştırmanın katılımcılara sınıf içi istenmeyen davranışlarla başa çıkmada olumlu katkılar getirdiği söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: İstenmeyen öğrenci davranışı, istenmeyen öğretmen davranışı, vaka örnekleri, senaryo.

Abstract

The purpose of this study is to identify the department of Psychological Counseling and Guidance students' student and teacher misbehaviours in the classrooms and the approaches that they use to cope with them. The main purpose of this study was how to cope with undesired teacher and student behaviors from the perspective of the Psychological Counseling and Guidance department prospective teachers.. It was also aimed to present the views about how to prevent undesired behaviors in the classroom after becoming a teacher. This study was conducted with sophomores in guidance department. In the first phase of this study, the data was collected from sample case studies within the school year of 2009-2010 with regards to classroom management issues. In the second phase, qualitative data was collected from six teachers who were students during the first phase. This phase was conducted through interviews in 2012. The collected data was defined by content analysis. Depending on the data, it can be concluded that application of their classroom techniques contributed to coping with classroom management issues.

Keywords: Undesired student behaviour, undesired teacher behaviour, case samples, scenario.

Summary

Purpose

The purpose of this study is to identify the Psychological Counseling and Guidance

* Yrd. Doç. Dr. Eda GÜRLER, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı, edaerdem@hacettepe.edu.tr

department students and teachers' misbehaviors in the classroom, and the strategies they used to cope with the misbehavior. The same teachers, who were students, presented suggestions regarding preventative measures for in class misbehaviors.

Method

In this study which aimed at identifying the strategies of coping with teacher and student misbehavior in class. In order to make an in depth description and present patterns, qualitative techniques were used. Moreover, a case study was conducted to see how the participants describe the classroom management situations and how they were affected by these situations. In the first phase of the study, sixty guidance sophomores in their spring term were selected from 2009-2010 school year. In the second phase, six former students who are now teachers were selected as a sample study group to show progress in 2012.

Results

While the most common classroom behaviors that the participants reported were; not listening to the class, dealing with off topic issues, disrespectful behavior class, and resistant to teacher requests. The least common behavior were; attendance, not being prepared for the class, use of inappropriate language, not asking questions when they do not understanding the subject, and encouraging other students to misbehave.

The strategies with most common misbehaviors in the classroom were; warning with appropriate language, clarify the classroom rules and procedures with the students, open communication between the school administrations and guidance counselors and families. The strategies for the least common misbehaviors were; competence in their fields, create a democratic environment, eye contact, and checking the assigned duties. The strategies to cope with the most common teacher misbehavior were miscommunication, punishment, threatening, and not meeting student expectations. The strategies for the least common teacher misbehaviors were; positive reinforcements, being bad role models, and humiliation of students. The strategies to cope with the most common teacher behaviors were; expressing their ideas clearly, put forth effort to solve discipline problems and being competent in their subject area. The strategies for coping with the least common teacher misbehaviors were; become a good listener, walking around the classroom, having a smiling face.

Discussion and Conclusion

The participants conducted the lessons both visual and auditory and they were actively involved in the activity so they learnt by doing. When the case samples in the class are considered, it can be said that the group who analyzed a long film were really good at defining the strategies of coping with misbehaviors of both students and teachers. In the same way, the two groups who analyzed the film, performed a case study and analyzed a commercial so as to define the misbehaviors effectively as well. Another group who analyzed a TV sketch, performed drama and prepared photos and cartoons related to the topic defined less number of students and teachers' misbehaviors. The reason of collecting much data related to misbehaviors is to use case samples. Besides, when the scenarios are analyzed, it was seen that in some cases there were more misbehaviors or strategies helping to cope with the misbehaviors. As the scenario was conducted with all students and at the end of the semester, it can be said that case samples which were applied as group works affected the learning of students in a positive way.

At the end of the interviews it was concluded that coping with misbehaved teachers is too difficult. It was observed that teachers are not good at communicating with students, they punish and threaten them, they do not plan their lessons and use different strategies. Teachers' competencies and characteristics play a big role in coping with misbehaved teachers.

Giriş

Farklı kültürlerden ve sosyoekonomik düzeylerden gelen, kişilikleri, gereksinimleri, algıları, tutumları birbirinden farklı olan öğrencilerin aynı sınıf ortamını sorunsuz biçimde paylaşmaları oldukça zordur. Öğrencilerin istenmeyen davranışlarının anlaşılması, daha iyi öğrenme ve öğretme süreci için gereklidir (Türnüklü, 2006). Öğretimi ve diğerlerinin öğrenme hakkını engelleyen, fiziksel ve psikolojik olarak rahatsızlık yaratan ve mülke zarar veren davranışlar istenmeyen davranış olarak tanımlanmaktadır (Levin ve Nolan, 1996). Okullarda karşılaşılan istenmeyen davranışlar önemli disiplin sorunudur ve öğretim sürecinde büyük problem oluşturur (İlgar, 2000).

Davranışın istenmeyen nitelikte olmasını belirleyen etmenler durum, koşullar vb. farklı değişkenlere bağlıdır (Aydın, 2004). İstenmeyen öğrenci davranışlarının iyi tanımlanması, nedenlerinin iyi bilinmesi ve davranışa göre etkili çözüm stratejilerinin uygulanması gerekmektedir. Öğrenci davranışlarının istendik olup olmaması, davranışı gösteren kişinin özelliklerine, davranışın meydana geldiği sosyal koşullara ve toplumsal yargılara bağlanabilir (Başar, 2001).

Sınıf içinde istenmeyen davranışlarla başa çıkabilmede öğretmen yeterlikleri önemli rol oynamaktadır. Öğretmenin başarılı olabilmesi iyi bir konu alanı bilgisine ve öğretmenlik formasyonu bilgisine sahip olmasını gerektirmektedir. Kazanılan bu özelliklerin de deneyimle güçlendirilmesi başarılı bir öğretmenlik için önemli görülmektedir (Senemoğlu, 2001). Etkili bir sınıf yönetiminde öğretmenin yapması gereken ilk iş öğrencileri tanımak olmalıdır. Tertemiz (2001)'in de belirttiği gibi derste sadece öğretmenin sürekli aktif olması, öğrencilerin dikkatini dağıtır. Öğretmenin öğrenci ile alay etmesi, öğrencilere kaba davranması, öğrenciler arasında ayırım yapması, öğrencilerle etkili iletişim kuramaması, istenmeyen davranışların ortaya çıkmasına neden olur. Ayrıca öğretmenin kişisel özellikleri, tükenmişlik, başarısızlık korkusu vb. durumlar sınıf içi disiplin sorunlarının kaynağını oluşturabilir. Öğretme-öğrenme sürecinin etkili bir şekilde gerçekleşebilmesi için istenmeyen öğrenci davranışları ortadan kaldırılmaya çalışılmalıdır. Öğretmenler, istenmeyen davranışları en aza indirmek için konuları etkileşim içinde işleyebilir, öğrencilerin derse etkin katılımını sağlayabilir ve öğrencilere model olarak istenmeyen davranışları istenilir hale getirmeye çalışabilirler.

Araştırmanın Amacı

Öğretmenler sınıf içinde istenmeyen davranışlarla karşılaştıklarında bu davranışlarla başa çıkmak için zaman zaman okul rehber öğretmenlerinin desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu araştırmanın amacı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Bölümü öğrencilerinin sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci ve öğretmen davranışlarını ve bu davranışlarla başa çıkma yollarını belirlemek; okul rehber öğretmeni olarak görev yapmaya başladıktan sonra sınıf içi istenmeyen davranışların önlenmesine yönelik önerilerini ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerine göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışları nelerdir?
2. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerine göre sınıf içi istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma yolları nelerdir?
3. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerine göre sınıf içi istenmeyen öğretmen davranışları nelerdir?
4. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerine göre sınıf içi istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkma yolları nelerdir?
5. Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin okul rehber öğretmeni olarak atandıktan sonra sınıf içi istenmeyen davranışlara yönelik görüşleri nelerdir?

Yöntem

Sınıf içinde karşılaşılan istenmeyen öğrenci ve öğretmen davranışlarını ve bu durumlarla başa çıkma yollarını belirlemeyi amaçlayan bu araştırmada; derinlemesine betimleme ve örüntüleri ortaya çıkarmak için nitel araştırma yöntemi, uygulama sürecinde yer alan katılımcıların ilgili durumu nasıl betimledikleri ve ilgili durumdan nasıl etkilendiklerine odaklanıldığı için vaka çalışması yapılmıştır (Kaptan, 1993). Yin (1984)'in de belirttiği gibi vaka incelemesi; güncel bir olguyu kendi gerçek yaşam çerçevesi içinde çalışan, olgu ve içinde bulunduğu içerik arasındaki sınırların kesin hatları ile belirgin olmadığı ve birden fazla kanıt veya veri kaynağının mevcut olduğu durumlarda kullanılan, görgül bir araştırma yöntemidir. Vaka çalışmalarında genellikle birden fazla veri toplama yöntemi işe koşulur; bu yolla zengin ve birbirini teyit edebilecek veri çeşitliliğine ulaşılmaya çalışılır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada da vaka örnekleri ile senaryo inceleme ve görüşme yöntemi kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Araştırmanın ilk aşamasında, 2009-2010 öğretim yılı bahar dönemi Psikolojik Danışma ve Rehberlik bölümü ikinci sınıfta okuyan 60 öğrenci; ikinci aşamasında ise 2012 yılında bu öğrenciler arasından rehber öğretmen olarak atanan 6 okul rehber öğretmeni çalışma grubunu oluşturmuştur.

Verilerin Toplanması

Araştırmanın verileri, 2009-2010 öğretim yılı bahar döneminde (14 hafta) Sınıf Yönetimi dersi kapsamında gerçekleştirilen vaka örnekleri ile toplanmıştır. Vaka örneklerinden elde edilen veriler, kodlar ve temalar oluşturularak alanda deneyimli iki kişi tarafından içerik analizi ile çözümlenmiştir. Çalışmanın devamı olarak 2012 yılında katılımcılar arasından rehber öğretmen olarak atanan altı okul rehber öğretmeni ile görüşme yapılmıştır. Görüşmenin yanı sıra, katılımcılara 2009-2010 öğretim yılı sonunda verilen senaryo, 2012 yılında tekrar verilmiştir. Burada amaçlanan, katılımcıların rehber öğretmen olduklarında aynı durum hakkındaki görüşlerini ortaya çıkarmaktır.

Veri Toplama Araçları

Uygulamanın ilk aşaması, 2009-2010 öğretim yılı bahar döneminde 14 hafta boyunca gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, beş kişiden oluşan 12 gruba ayrılmıştır. Her bir gruptan sınıf içi istemeyen davranışları belirlemeleri ve başa çıkmayla ilgili vaka örnekleri hazırlamaları ve raporlaştırarak sunmaları istenmiştir. 15. hafta gerçekleştirilen final sınavında sınıf içi istenmeyen davranışlar ile ilgili bir senaryo verilmiştir. Bu senaryoda öğrencilerden sınıf içi istenmeyen öğrenci ve öğretmen davranışlarını belirlemeleri ve bu davranışlara yönelik başa çıkma yollarını bulmaları istenmiştir. Çalışmanın son aşamasında ise 2012 yılında bu öğrenciler arasından seçilen ve okul rehber öğretmeni olarak görev yapan altı kişi ile görüşme yapılmıştır. Vaka örnekleri, senaryo ve görüşme formunun hazırlaması aşağıda sunulmuştur.

Öğretim Sürecinde Öğrencilerin Kendi Hazırladıkları Vaka Örnekleri: Dönem başında öğrencilere konuyla ilgili vaka örneklerini hazırlama yolları açıklanmıştır. Öğrenci gruplarından “sınıf içi istenmeyen davranışlar” ile ilgili örnek vaka/lar belirlemeleri istenmiştir. Öğrenciler film, broşür hazırlama, film çekme ve sunma, TV skeci, drama, fotoğraf, karikatür, örnek olay, senaryo ve reklam filmi olmak üzere farklı vaka örnekleri hazırlamışlardır.

Öğrenme Düzeyini Belirleme Aracı Olarak Senaryo: “Sınıf Yönetimi” dersinin gereği olarak öğrencilerin öğrenme düzeyini belirlemek amacıyla dönem sonunda uygulanmak üzere “sınıf içi istenmeyen öğrenci ve öğretmen davranışları ile istenmeyen öğrenci ve öğretmen davranışlarıyla başa çıkma yollarına” ilişkin bir senaryo hazırlanmıştır. Senaryonun yazılması aşamasında içerik analiz edilerek, öğrenme hedefleri ve temel noktalar ortaya çıkarılmıştır. İçerik ile bağlantılı olarak gerçek yaşamdan örnekler kaynak kitaplardan, bilimsel dergilerden, gazetelerden vb.

araştırılmıştır. Senaryonun sonunda, istenmeyen davranışları ortaya çıkarmak üzere tasarlanmış sorular yer almıştır. Elde edilen veriler, vaka örnekleri için hazırlanan aynı kodlar ve temalar çerçevesinde iki program geliştirme uzmanı tarafından çözümlenmiştir.

Görüşme Formu: Görüşme formunda mezun olup okul rehber öğretmeni olan katılımcıların sınıf içi istenmeyen davranışlara ve bu davranışlarla başa çıkma yollarına ilişkin görüşlerini belirlemek amacıyla açık uçlu sorular yer almıştır. Görüşme soruları betimsel, deneyime ve görüş bildirmeye uygun bir biçimde düzenlenmiştir. Elde edilen veriler, iki program geliştirme uzmanı tarafından içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Verilerin Analizi

Vaka örnekleri, senaryo ve görüşmelerden elde edilen veriler önce kavramsallaştırılmış, daha sonra ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmiş ve buna göre veriyi açıklayan temalar saptanmıştır. Bu çerçevede içerik analizi yoluyla veriler tanımlanmaya, verilerin içinde saklı olabilecek gerçekler ortaya çıkarılmaya çalışılmıştır (Yıldırım ve Şimşek; 1999). İçerik analizinde veriler tümevarımcı bir araştırma deseni ile incelenmiştir. İçerik analizi yapılırken araştırma öncesinde oluşturulan kod anahtarı kullanılmıştır. Elde edilen veriler ayrıntılı bir şekilde tanımlandıktan sonra veriler kodlanarak temalar belirlenmiştir. Veriler ortaya çıkan temalar altında ilişkilendirilerek yorum yapılmıştır. Kodlama yapılırken ortaya çıkan verilerin anlamlı bir bütün oluşturmasına, aynı zamanda temaların da kendi aralarında anlamlı bir bütün oluşturmalarına önem verilmiştir. Bu temada belirtilen istenmeyen davranışlar ve başa çıkma yolları sayısal olarak belirlenmiştir.

Nitel Verilerin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışmaları

Araştırmanın iç geçerliğini sağlamak için veri toplama araçlarının hazırlanmasında ve verilerin toplanmasında alanyazın rehber olarak alınmıştır. Araştırma bulguları, katılımcılarla gerçekleşen vaka örnekleri, görüşme ve senaryo olmak üzere üç farklı veri kaynağından elde edilerek çeşitleme yapılmıştır. Aynı zamanda veriler hem tematik hem de sayısal analiz kullanılarak analiz çeşitlenmesine gidilmiştir. Böylece elde edilen bulgular karşılaştırmalı olarak incelenmiştir. Araştırmanın dış geçerliği için çalışma grubunun özellikleri belirtilmiştir.

Araştırmada güvenilirliği sağlamak için araştırma sorusu açık bir biçimde ifade edilmiş ve diğer aşamalarla tutarlı biçimde sunulmuştur. Verilerin analizi iki araştırmacı tarafından gerçekleştirilmiş ve karşılaştırma yapılarak tutarlılık göstermeyen veriler araştırma kapsamı dışında bırakılmıştır.

Bulgular

Araştırmada, katılımcılardan elde edilen veriler; istenmeyen öğrenci davranışları, istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma, istenmeyen öğretmen davranışları, istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkma ve Psikolojik Danışma ve Rehberlik öğrencilerinin okul rehber öğretmeni olarak atandıktan sonra sınıf içi istenmeyen davranışlara yönelik görüşleri temaları altında düzenlenip sunulmuştur. Bulgular, katılımcıların öğretim sürecinde kendi hazırladıkları vaka örnekleri, öğrenme düzeyini belirleme aracı olarak senaryo ve görüşme verilerinin analizleri sonucunda ortaya konulmuştur.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Tablo 1.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları

Grup	İstenmeyen Öğrenci Davranışları	Senaryo
1	Film+ broşür hazırlama	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(5)
	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Arkadaşlarına zarar verme; Temizlik ve görgü kurallarına uymama(6) Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Öğretmene karşı direnç; Saygısız davranma; Öğretmenle alay etme; Yalan söyleme; Küfür etme; Kaba davranma; Kopya çekme(8)	Öğretmene karşı direnç; Başkalarının dikkatini dağıtma(6) Kaba davranma(1)
2	Film inceleme	Senaryo
	Kaba davranma(3) Arkadaşlarına zarar verme; Küfür etme; Arkadaşlarıyla alay etme(6) Eşyalara zarar verme; Temizlik ve görgü kurallarına uymama; Yalan söyleme(3)	Öğretmene karşı direnç (5) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(4) Baskalarının dikkatini dağıtma(2) Derse hazırlıksız gelme; Dersi dinlememe; Saygısız davranma(4)
3	Film hazırlama ve sunma	Senaryo
	Derse geç gelme; Kaba davranma(2)	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Öğretmene karşı direnç; Başkalarının dikkatini dağıtma(9) Derse hazırlıksız gelme; Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Saygısız davranma(3)
4	Film inceleme	Senaryo
	Dersi dinlememe; Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Öğretmene karşı direnç; Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme(8) Derse devam etmeme; Derse geç gelme; Başkalarının dikkatini dağıtma (3)	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Öğretmene karşı direnç(8) Baskalarının dikkatini dağıtma(2) Dersi dinlememe; Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Kaba davranma; Dersi anlamadığı halde sessiz kalma(4)
5	Film hazırlama ve sunma	Senaryo
	Saygısız davranma(4) Dersi dinlememe(3) Baskalarının dikkatini dağıtma; Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme(4) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Arkadaşlarına zarar verme; Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Küfür etme(4)	Öğretmene karşı direnç; Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(4) Saygısız davranma; Baskalarının dikkatini dağıtma(4) Derse hazırlıksız gelme; Dersi dinlememe(2)
6	TV skeci + drama + fotoğraf ve karikatür	Senaryo
	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma (2) Dersi dinlememe; Dersi anlamadığı halde sessiz kalma(1)	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(2) Öğretmene karşı direnç; Baskalarının dikkatini dağıtma(1)
7	Örnek olay + Film hazırlama ve sunma	Senaryo
	Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme(2) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Dersi dinlememe; Öğretmene karşı direnç; Saygısız davranma(1)	Öğretmene karşı direnç(6) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(4) Derse hazırlıksız gelme; Baskalarının dikkatini dağıtma(2)
8	Senaryo canlandırma + etkinlik hazırlama	Senaryo
	Eşyalara zarar verme; Dersi dinlememe; Kopya çekme(1)	Öğretmene karşı direnç(5) Baskalarının dikkatini dağıtma(4) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Derse hazırlıksız gelme(3) Küfür etme; Dersi dinlememe(1)

ÖĞRENCİLERİN KENDİ HAZIRLADIKLARI VAKA ÖRNEKLERİYLE ÖĞRETİMİN SINIF İÇİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARLA BAŞA ÇIKMADAKİ ROLÜ

417

	Film inceleme	Senaryo
9	Arkadaşları ile alay etme; Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme(2) Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Saygısız davranma; Öğretmenle alay etme; Kopya çekme(1)	Öğretmene karşı direnç; Başkalarının dikkatini dağıtma(4) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Dersi dinlememe(2) Saygısız davranma(1)
	Örnek olay + 2 senaryo	Senaryo
10	Arkadaşlarına zarar verme; Kopya çekme; Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme(3)	Öğretmene karşı direnç(5) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(3) Dersi dinlememe; Saygısız davranma; Başkalarının dikkatini dağıtma; Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme(4)
	Beş reklam filmi	Senaryo
11	Temizlik ve görgü kurallarına uymama(4) Kaba davranma; Başkalarının dikkatini dağıtma; Arkadaşlarıyla alay etme(12) Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Öğretmene karşı direnç; Saygısız davranma; Öğretmenle alay etme(8) Arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme; Eşyalara zarar verme; Arkadaşlarına zarar verme; Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Derse hazırlıksız gelme(5)	Başkalarının dikkatini dağıtma(4) Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma(3) Öğretmene karşı direnç(2) Dersi anlamadığı halde sessiz kalma; Dersi dinlememe(2)
	Film inceleme + örnek olay canlandırma	Senaryo
12	Ders dışı etkinliklerle uğraşma; Öğretmene karşı direnç; Saygısız davranma(6) Derse geç gelme; Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Dersi dinlememe; Temizlik ve görgü kurallarına uymama; Başkalarının dikkatini dağıtma; Arkadaşlarıyla alay etme(8)	Uygun olmayan yer ve zamanda konuşma; Öğretmene karşı direnç(8) Baskalarının dikkatini dağıtma(3) Derse hazırlıksız gelme; Dersi dinlememe; Saygısız davranma(2)

Katılımcıların kendi hazırladıkları vaka örneklerinde en çok rastladıkları istenmeyen öğrenci davranışları *ders dışı etkinliklerle uğraşma ve saygısız davranma* olurken, en az rastlanan öğrenci davranışları ise *derse devam etmeme ve dersi anlamadığı halde sessiz kalma* olduğu Tablo 1’de görülmektedir. Katılımcılara verilen senaryolar incelendiğinde en çok rastlanan istenmeyen öğrenci davranışları *öğretmene karşı direnç, uygun olmayan yer ve zamanda konuşma* olmuştur. En az rastlanan istenmeyen öğrenci davranışının ise *arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme* olduğu görülmektedir. Vaka örnekleri ve senaryolar birlikte incelendiğinde beş reklam filmi hazırlayan 11. grubun istenmeyen öğrenci davranışlarını belirlemede en başarılı grup olduğu görülmektedir. Altıncı grup ise en az istenmeyen öğrenci davranışını belirleyen grup olmuştur.

Katılımcılara, okul rehber öğretmeni olduktan sonra, daha önce derste verilen senaryoların aynısı verildiğinde *uygun olmayan yer ve zamanda konuşma, öğretmene karşı direnç ve başkalarının dikkatini dağıtma* gibi istenmeyen öğrenci davranış örnekleri verdikleri görülmüştür.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ile Başa Çıkma

Tablo 2.

İstenmeyen Öğrenci Davranışları ile Başa Çıkma

Gruplar	İstenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma	Senaryo
1	Film+ broşür hazırlama	Uygun dille uyarma(4) Görmezden gelme; Öğrencileri motive etme; Öğrencileri derste aktif kılma; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Demokratik ortam yaratma(2) Dersten sonra konuşma; Öğrencileri sürekli izleme; Farklı yöntemleri kullanma; Öğrencilere sorumluluk verme; Alana hakim olma(1)
	Farklı yöntemleri kullanma(2) Uygun dille uyarma; Espri yapma(1)	
2	Film inceleme	Senaryo Uygun dille uyarma; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(4) Dersten sonra konuşma; Farklı yöntemleri kullanma(3) Görmezden gelme; Öğrencileri derste aktif kılma(2) Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Öğrencilere sorumluluk verme(1)
	-	
3	Film hazırlama ve sunma	Senaryo Uygun dille uyarma(7) Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Farklı yöntemleri kullanma; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(4) Öğrencilere sorumluluk verme(3); Öğrencileri derste aktif kılma; Beden dilini etkili kullanma(2) Öğrencileri motive etme; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme(1)
	Dersten sonra konuşma; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(1)	
4	Film inceleme	Senaryo Uygun dille uyarma(4) Öğrencileri derste aktif kılma; Beden dilini etkili kullanma(6) Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Göz ilişkisi kurma; Farklı yöntemleri kullanma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Öğrencilere sorumluluk verme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(1)
	Uygun dille uyarma(4) Öğrencileri derste aktif kılma; Beden dilini etkili kullanma(6) Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Göz ilişkisi kurma; Farklı yöntemleri kullanma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Öğrencilere sorumluluk verme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(1)	Uygun dille uyarma(5) Öğrencilere sorumluluk verme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(4) Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Öğrencileri motive etme; Farklı yöntemleri kullanma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme(3) Göz teması kurma; Espri yapma(2) Öğrencileri sürekli izleme; Beden dilini etkili kullanma; Alana hakim olma; Demokratik ortam yaratma(1)
5	Film hazırlama ve sunma	Senaryo Öğrencileri motive etme(5) Uygun dille uyarma(4) Görmezden gelme; Farklı yöntemleri kullanma; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(3) Öğrencileri derste aktif kılma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Alana hakim olma(2) Öğrencileri sürekli izleme; Öğrencilere sorumluluk verme(1)
	Öğrencileri derste aktif kılma(2) Öğrencileri motive etme; Farklı yöntemleri kullanma(1)	
6	TV skeci + drama + fotoğraf ve karikatür	Senaryo Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Farklı yöntemleri kullanma(3) Görmezden gelme; Öğrencileri motive etme; Öğrencileri derste aktif kılma; Öğrencilere sorumluluk verme(2) Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Alana hakim olma; Demokratik ortam yaratma; Verilen görevleri kontrol etme; Öğrencileri sürekli izleme; Göz teması kurma; Beden dilini etkili kullanma; Dersten sonra konuşma; Uygun dille uyarma(1)
	Uygun dille uyarma; Espri yapma; Öğrencileri motive etme; Farklı yöntemleri kullanma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme(1)	

ÖĞRENCİLERİN KENDİ HAZIRLADIKLARI VAKA ÖRNEKLERİYLE ÖĞRETİMİN SINIF İÇİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARLA BAŞA ÇIKMADAKİ ROLÜ

419

	Örnek olay + Film hazırlama ve sunma	Senaryo
7	Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme(2) Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Alana hakim olması; Uygun dille uyarma(1)	Dersten sonra konuşma (7) Görmezden gelme(5) Uygun dille uyarma; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(4) Öğrencilere sorumluluk verme(3) Farklı yöntemleri kullanma; Öğrencileri motive etme; Beden dilini etkili kullanma(2) Öğrencileri derste aktif kılma; Öğrencileri sürekli izleme(1)
	Senaryo canlandırma + etkinlik hazırlama	Senaryo
8	Öğrencileri motive etme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Verilen görevleri kontrol etme(1)	Öğrencilere sorumluluk verme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Farklı yöntemleri kullanma; Öğrencileri motive etme(4) Demokratik ortam yaratma; Uygun dille uyarma; Öğrencileri sürekli izleme(3) Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme(2) Verilen görevleri kontrol etme; Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Öğrencileri derste aktif kılma(1)
	Film inceleme	Senaryo
9	Uygun dille uyarma(3) Dersten sonra konuşma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme(2) Göz teması kurma; Öğrencileri sürekli izleme; Beden dilini etkili kullanma; Öğrencilere sorumluluk verme; Verilen görevleri kontrol etme(1)	Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Dersten sonra konuşma(4) Uygun dille uyarma; Görmezden gelme; Öğrencilere sorumluluk verme(3) Öğrencileri motive etme(2) Farklı yöntemleri kullanma(1)
	Örnek olay + 2 senaryo	Senaryo
10	Uygun dille uyarma; Öğrencileri sürekli izleme; Öğrencileri motive etme; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Demokratik ortam yaratma(1)	Derse ilgiyi artırma(4) Uygun dille uyarma; Dersten sonra konuşma (3) Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Öğrencilere sorumluluk verme; Öğrencileri motive etme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma; Demokratik ortam yaratma; Görmezden gelme(2) Verilen görevleri kontrol etme; Öğrencileri sürekli izleme; Öğrencileri derste aktif kılma; Farklı yöntemleri kullanma(1)
	Beş reklam filmi	Senaryo
11	Uygun dille uyarma(3) Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(1)	Uygun dille uyarma(4) Dersten sonra konuşma; Görmezden gelme; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(3) Öğrencileri derste aktif kılma; Farklı yöntemleri kullanma; Öğrencilere sorumluluk verme(2) Göz teması kurma; Öğrencileri motive etme; Beden dilini etkili kullanma; Demokratik ortam yaratma(1)
	Film inceleme + örnek olay canlandırma	Senaryo
12	Öğrencileri derste aktif kılma; Farklı yöntemleri kullanma(1)	Dersten sonra konuşma (6) Görmezden gelme(5) Okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma(4) Espri yapma; Öğrencileri sürekli izleme; Öğrencileri motive etme; Öğrencilere sorumluluk verme(3) Öğrencileri derste aktif kılma; Farklı yöntemleri kullanma; Sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme; Uygun dille uyarma(2) Beden dilini etkili kullanma; Alana hakim olma; Verilen görevleri kontrol etme(1)

Tablo 2'ye bakıldığında katılımcıların kendi hazırladıkları vaka örneklerinde en çok rastladıkları istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma yolları *uygun dille uyarma ve sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme* olurken, en az rastlanan başa çıkma yolu *alana hakim* davranışı

olmuştur. Katılımcılara verilen senaryolar incelendiğinde ise en çok rastlanan istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma davranışları *uygun dille uyarma ve okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma* olmuştur. Bunun yanı sıra en az rastlanan istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma davranışlarının *verilen görevleri kontrol etme* olduğu görülmektedir. Vaka örnekleri ve senaryolar birlikte incelendiğinde, film inceleyen dördüncü grup en başarılı grup olurken, birinci ve ikinci grubun daha az istenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma yolu saptadıkları görülmektedir.

Katılımcılara, okul rehber öğretmeni olduktan sonra, daha önce derste verilen senaryoların aynısı verildiğinde *öğrencileri motive etme; öğrencileri derste aktif kılma ve öğrencilere sorumluluk verme* gibi istenmeyen öğrenci davranışları belirledikleri görülmüştür.

İstenmeyen Öğretmen Davranışları

Tablo 3.

İstenmeyen Öğretmen Davranışları

Gruplar	İstenmeyen Öğretmen Davranışları	Senaryo
1	Film+ broşür hazırlama	Senaryo Öğrenci beklentilerini karşılamama (9) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Etkili iletişim kurmama(8)
	Etkili iletişim kurmama; Ceza verme, tehdit etme(2) Öğrencilerle alay etme(1)	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(6) Saygı göstermeme (8) Öğrencilerle alay etme (3) Ceza verme, tehdit etme(2) Olumsuz model olma (1)
2	Film inceleme	Senaryo Etkili iletişim kurmama(8) Öğrenci beklentilerini karşılamama (6) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(5) Öğrencilerle alay etme(3) Davranışı pekiştirmeme; Saygı göstermeme(1)
	Etkili iletişim kurmama(3) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Saygı göstermeme; Olumsuz model olma(2) Ceza verme, tehdit etme(1)	
3	Film hazırlama ve sunma	Senaryo Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(9) Öğrenci beklentilerini karşılamama(8) Etkili iletişim kurmama(6) Saygı göstermeme(5) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Öğrencilerle alay etme(4) Ceza verme, tehdit etme(1)
	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(4) Saygı göstermeme(3) Etkili iletişim kurmama(2)	
4	Film inceleme	Senaryo Ceza verme, tehdit etme(4) Etkili iletişim kurmama; Öğrenci beklentilerini karşılamama(2) Davranışı pekiştirmeme; Saygı göstermeme; Olumsuz model olma; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme (1)
		Saygı göstermeme(9) Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(8) Öğrenciler arasında ayırım yapma;; Öğrenci beklentilerini karşılamama(5) Öğrencilerle alay etme(2)
5	Film hazırlama ve sunma	Senaryo Öğrenci beklentilerini karşılamama(15) Etkili iletişim kurmama(9) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Öğrencilerle alay etme; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(7) Saygı göstermeme(3) Davranışı pekiştirmeme(2) Ceza verme, tehdit etme; Olumsuz model olma(1)
	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(1)	

	TV skeci + drama + fotoğraf ve karikatür	Senaryo
6	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(4) Etkili iletişim kurmama; Öğrenci beklentilerini karşılamama(2) Davranışı pekiştirmeme; Olumsuz model olma(1)	Öğrenciler arasında ayırım yapma(5) Etkili iletişim kurmama; Öğrenci beklentilerini karşılamama; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(3) Saygı göstermeme(2) Olumsuz model olma; Öğrencilerle alay etme(1)
	Örnek olay + Film hazırlama ve sunma	Senaryo
7	Ceza verme, tehdit etme(2) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Etkili iletişim kurmama; saygı göstermeme; Öğrenci beklentilerini karşılamama; Öğrencilerle alay etme(1)	Öğrenci beklentilerini karşılamama; Saygı göstermeme; Öğrenciler arasında ayırım yapma; Etkili iletişim kurmama(5) Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(4) Ceza verme, tehdit etme(3) Öğrencilerle alay etme(2)
	Senaryo canlandırma + gülümseme	Senaryo
8	Etkili iletişim kurmama(2) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Olumsuz model olma; Öğrenci beklentilerini karşılamama; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(1)	Öğrenciler arasında ayırım yapma(6) Etkili iletişim kurmama; Öğrenci beklentilerini karşılamama(5) Saygı göstermeme; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(4) Olumsuz model olma; Öğrencilerle alay etme(2) Davranışı pekiştirmeme; Ceza verme, tehdit etme(1)
	Film inceleme	Senaryo
9	Ceza verme, tehdit etme(3) Etkili iletişim kurmama(1)	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(8) Saygı göstermeme(6) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Etkili iletişim kurmama; Öğrenci beklentilerini karşılamama(5) Ceza verme, tehdit etme; Öğrencilerle alay etme(2)
	Örnek olay + 2 senaryo	Senaryo
10	Öğrenciler arasında ayırım yapma; Etkili iletişim kurmama; Ceza verme, tehdit etme(1)	Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme (7) Öğrenci beklentilerini karşılamama(6) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Öğrencilerle alay etme(4) Etkili iletişim kurmama(2) Ceza verme, tehdit etme(1)
	Beş reklam	Senaryo
11	Olumsuz model olma(1)	Öğrenciler arasında ayırım yapma; Etkili iletişim kurmama; Öğrenci beklentilerini karşılamama; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(5) Saygı göstermeme(3) Öğrencilerle alay etme(2)
	Film inceleme + örnek olay canlandırma	Senaryo
12	Etkili iletişim kurmama; Olumsuz model olma; Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(3) Saygı göstermeme(2) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Ceza verme, tehdit etme; Öğrenci beklentilerini karşılamama; Öğrencilerle alay etme(1)	Öğrenci beklentilerini karşılamama(8) Saygı göstermeme(7) Etkili iletişim kurmama(6) Mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme(5) Öğrencilerle alay etme(4) Öğrenciler arasında ayırım yapma; Ceza verme, tehdit etme(3) Olumsuz model olma(1)

Tablo 3'e bakıldığında, katılımcıların kendi hazırladıkları vaka örneklerinde en çok rastladıkları istenmeyen öğretmen davranışları *etkili iletişim kurmama; ceza verme, tehdit etme ve mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme* olurken, en az rastlanan öğrenci davranışları *davranışı pekiştirmeme ve öğrencilerle alay etme* davranışları olmuştur. Katılımcılara verilen senaryolar incelendiğinde ise en çok rastlanan istenmeyen öğretmen davranışlarının *öğrenci beklentilerini karşılamama, etkili iletişim kurmama* ve vaka örneklerinde olduğu gibi *mesleki sorumluluklarını yerine getirmeme* olmuştur. Senaryolar incelendiğinde, en az rastlanan istenmeyen öğrenci davranışları *davranışı pekiştirmeme ve olumsuz model olma*dır. Gruplar arası vaka örneklerine bakıldığında, film inceleyip örnek olay canlandıran 12. grup ile kendileri film hazırlayan beşinci grup istenmeyen öğretmen davranışlarını daha fazla

belirlerken altıncı grubun çok daha az sayıda istenmeyen öğretmen davranışı belirlediği söylenebilir.

Katılımcılara, okul rehber öğretmeni olduktan sonra, daha önce derste verilen senaryoların aynısı verildiğinde *saygı göstermeme; öğrenciler arasında ayırım yapma ve öğrenci beklentilerini karşılamama* gibi istenmeyen öğretmen davranışlarını belirledikleri görülmüştür.

İstenmeyen Öğretmen Davranışlarıyla Başa Çıkma

Tablo 4.

İstenmeyen Öğretmen Davranışlarıyla Başa Çıkma

Gruplar	İstenmeyen Öğretmen Davranışlarıyla Başa Çıkma	
	Film+broşür hazırlama	Senaryo
1	Dikkat çekme; Pekiştirme/ödül(1)	Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(6) Düşüncelerini açıkça ifade etme(5) Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Sakin ve sabırlı olma(4) Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme; Alana hakim olma(3) Pekiştirme/ödül; İyi dinleyici olma; Güler yüzlü olma(2) Dikkat çekme; Kendinden emin olma(1)
	Film inceleme	Senaryo
2	-	Alana hakim olma(8) İyi dinleyici olma; Sakin ve sabırlı olma(5) Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme (4) Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme(3) Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Düşüncelerini açıkça ifade etme(2) Dikkat çekme; Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Pekiştirme/ödül; Sınıf içinde gezinme; Kendinden emin olma(1)
	Film hazırlama ve sunma	Senaryo
3	Dikkat çekme; Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Düşüncelerini açıkça ifade etme (1)	Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme(7) Alana hakim olma(6) Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Gelişim özelliklerini dikkate alma; Sakin ve sabırlı olma(3) Pekiştirme/ödül(2) İyi dinleyici olma; Güler yüzlü olma (1)
	Film inceleme	Senaryo
4	Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme(4) Sakin ve sabırlı olma; Düşüncelerini açıkça ifade etme(2) Dikkat çekme; Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; İyi dinleyici olma; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(1)	Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme(6) Alana hakim olma(5) Dikkat çekme; Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma(3) Gelişim özelliklerini dikkate alma; İyi dinleyici olma; Sakin ve sabırlı olma(2) Pekiştirme/ödül; Düşüncelerini açıkça ifade etme; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme; Güler yüzlü olma(1)
	Film hazırlama ve sunma	Senaryo
5	Dikkat çekme; Pekiştirme/ödül; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(1)	Alana hakim olma(8) Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme(7) Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(5) Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; İyi dinleyici olma(3) Dikkat çekme; Sakin ve sabırlı olma; Düşüncelerini açıkça ifade etme; Kendinden emin olma(2) Gelişim özelliklerini dikkate alma; Güler yüzlü olma(1)

ÖĞRENCİLERİN KENDİ HAZIRLADIKLARI VAKA ÖRNEKLERİYLE ÖĞRETİMİN SINIF İÇİ İSTENMEYEN DAVRANIŞLARLA BAŞA ÇIKMADAKİ ROLÜ

423

	TV skeci + drama + fotoğraf ve karikatür	Senaryo
6	Sakin ve sabırlı olma; Kendinden emin olma(1)	İyi dinleyici olma(3) Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/ cesaretlendirme; Alana hakim olma; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme (2) Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Pekiştirme/ödül; Sakin ve sabırlı olma; Düşüncelerini açıkça ifade etme; Kendinden emin olma(1)
	Örnek olay + Film hazırlama ve sunma	Senaryo
7	Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(2) Sakin ve sabırlı olma(1)	Alana hakim olma(8) Dikkat çekme(4) Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/ cesaretlendirme(3) İyi dinleyici olma; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(2) Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Sakin ve sabırlı olma; Düşüncelerini açıkça ifade etme(1)
	Senaryo canlandırma + etkinlik hazırlama	Senaryo
8	-	Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/ cesaretlendirme; Sakin ve sabırlı olma(3) İyi dinleyici olma(2) Alana hakim olma; Düşüncelerini açıkça ifade etme; Kendinden emin olma; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(1)
	Film inceleme	Senaryo
9	Pekiştirme/ödül(2) Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Sakin ve sabırlı olma; Düşüncelerini açıkça ifade etme(1)	Sakin ve sabırlı olma(5) Alana hakim olma; İyi dinleyici olma(4) Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/ cesaretlendirme; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(3) Dikkat çekme; Pekiştirme/ödül; Düşüncelerini açıkça ifade etme(2) Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Gelişim özelliklerini dikkate alma; Kendinden emin olma(1)
	Örnek olay + 2 senaryo	Senaryo
10	Pekiştirme/ödül (1)	Alana hakim olma(5) Gelişim özelliklerini dikkate alma(2) Dikkat çekme; Öğrenci düzeyine uygun ders anlatma; Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/cesaretlendirme(1)
	Beş reklam	Senaryo
11	Düşüncelerini açıkça ifade etme; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(2) Dikkat çekme; İyi dinleyici olma(1)	Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma(5) Dikkat çekme; Gelişim özelliklerini dikkate alma; İyi dinleyici olma; Sakin ve sabırlı olma(3) Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/ cesaretlendirme; Alana hakim olma; Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme; Güler yüzlü olma(2) Pekiştirme/ödül; Sınıf içinde gezinme(1)
	Film inceleme + örnek olay canlandırma	Senaryo
12	Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(1)	Alana hakim olma(8) Öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma/güven verme/ cesaretlendirme(5) Disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme(4) Sakin ve sabırlı olma(3) Gelişim özelliklerini dikkate alma; İyi dinleyici olma(2) Dikkat çekme; Farklı öğretim yöntem ve tekniklerini kullanma; Pekiştirme/ödül; Düşüncelerini açıkça ifade etme; Kendinden emin olma(1)

Tablo 4'e bakıldığında, katılımcıların kendi hazırladıkları vaka örneklerinde en çok rastladıkları istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkma davranışları *düşüncelerini*

açıkça ifade etme ve disiplin sorunlarını gidermek için çaba gösterme olurken, istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkmada en az rastlanan davranış *iyi dinleyici olma* olmuştur. Katılımcılara verilen senaryolar incelendiğinde ise en çok rastlanan istenmeyen öğretmen davranışları *alana hakim olma (mesleki eğitim, hizmetiçi eğitim vb.) ve öğrencilerin olumlu özelliklerini ortaya çıkarma* olmuştur. En az rastlanan istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkma yollarının sınıf içinde *gezinme ve güler yüzlü olma* olduğu görülmektedir. Vaka örnekleri ve senaryolar birlikte incelendiğinde, film inceleyen dördüncü grup ve kendileri film hazırlayıp sunan beşinci grup çok sayıda istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkma yolu bulurken 10. grubun en az öğretmen davranışlarıyla başa çıkma yoluna ulaştığı söylenebilir.

Katılımcılara, okul rehber öğretmeni olduktan sonra, daha önce derste verilen senaryoların aynısı verildiğinde *alana hakim olma ve gelişim özelliklerini dikkate alma* gibi istenmeyen öğretmen davranışlarla başa çıkma ile ilgili örnekler verdikleri görülmüştür.

Psikolojik Danışma ve Rehberlik Öğrencilerinin Okul Rehber Öğretmeni Olarak Atandıktan Sonra Sınıf İçi İstenmeyen Davranışlara Yönelik Görüşleri

Okul rehber öğretmenleri olan katılımcılar Sınıf Yönetimi dersinde grup çalışmasıyla yapılan etkinliklerin etkililiğini vurgulamıştır. Bununla birlikte yapılan çalışmalardan “film” incelemeyi en etkili vaka örneği olarak ifade etmişlerdir. Ayrıca; canlandırma, film hazırlama, öykü, fotoğraf ve karikatür incelemeyi de etkili bulduklarını belirtmişler. Katılımcı görüşmelerinden elde edilen veriler bu bulguları destekler niteliktedir:

“Gösterim esnasında ufak detayları bile bulabilme imkânına sahip olmamızın yanı sıra geçmiş deneyimlerimizi hatırlatarak konuya daha çabuk dahil olmamızı kolaylaştırdı.” (K4)

Katılımcılar, hem görsel hem de işitsel olduğu için derste yapılan etkinlikleri çok etkili bulduklarını belirtmişlerdir. Aynı zamanda dersin uygulamaya yönelik olmasının yaparak ve yaşayarak öğrenmenin gerçekleşmesini sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcılar etkinliğin içinde olmanın, ortaya konulan materyallerin ve bunların sunma çeşitliliğinin de üzerinde durmuşlardır. Katılımcılardan biri görüşmede buna ilişkin görüşünü aşağıdaki ifadelerle dile getirmiştir:

“Çok etkili olduğunu düşünüyorum; çünkü hem tartışma hem de görsel ve işitsel öğelerle dersi zenginleştirme, dersi anlamada etkili oluyor.” (K6)

Rehber öğretmenlik mesleğini gerçekleştirirken bu derste öğrenilen *kısa süreli konuşma, gözle iletişim kurma, ses tonunu ve beden dilini etkili bir şekilde kullanma, sorunu anlamaya çalışma, sorumluluk verme, sessiz kalma, planlama yapma ve etkileşim kurma* gibi yöntemleri kullandıklarını belirtmişler.

Katılımcılar, sınıf yönetimi dersinin son sınıfta olmasına ve staja giderek uygulamalı bir şekilde istenmeyen davranışların gözlemlenmesine ilişkin önerilerini şu ifadelerle belirtmişlerdir:

“Öncelikle öğrencilerin kendi sınıflarında gözlemledikleri istenmeyen davranışları bir süre gözlemlemeleri, hocalarının bahsi geçen istenmeyen davranışlarla başa çıkmada nasıl yollar izlediklerini izlemeleri ve bunları paylaşımları istenebilir.” (K5)

Tartışma ve Sonuç

Öğrencilerin araştırmacı olarak öğrenme sürecinde etkin rol almaları ve gerçek yaşama ilişkin bir probleme çözüm aramaları öğrenmeye güdülenmelerinde önemli rol oynar (Liu 1998). Katılımcıların vaka örneklerini gerçek yaşamla ilişkilendirmeleri, dersin hem görsel-işitsel olarak uygulamaya yönelik gerçekleştirilmesine hem de kendilerinin etkinliğin içinde bulunarak yaparak yaşıyarak öğrendiklerine ilişkin görüşleri bu bilgileri oldukça desteklemektedir.

Sınıf içinde yapılan vaka çalışmalarına bakıldığında, uzun metrajlı film inceleyen bir grubun istenmeyen hem öğrenci hem öğretmen davranışlarıyla başa çıkma yollarını bulmada; kendilerinin hazırladığı film ile vaka incelemesi yapan bir grubun istenmeyen öğretmen

davranışlarını belirleme ve başa çıkma yollarını bulmada oldukça etkin oldukları söylenebilir. Aynı şekilde hem film inceleyip hem örnek olay canlandıran grup ve reklam filmi inceleyen grup da istenmeyen davranışları etkili biçimde belirlemiştir. Televizyon skeci inceleyen, drama etkinliği gerçekleştiren, konuyla ilgili fotoğraf ve karikatür hazırlayan bir grup ise istenmeyen hem öğrenci hem öğretmen davranışlarına en az sayıda ulaşmıştır. Araştırma bulguları incelendiğinde, film incelemenin istenmeyen davranışları ve bu davranışlarla başa çıkma yollarını belirlemede etkili olduğu söylenebilir.

Derse devam etmeme, geç gelme ya da hazırlıksız gelme, uygun olmayan yer ve zamanda konuşma, arkadaşlarına veya eşyalara zarar verme, derste hayal kurma ya da ders dışı bir etkinlikte uğraşma (Aydın, 2004), küfürlü konuşma, başkalarını rahatsız etme, dersi dinlememe, sınıfta başkaları konuşurken konuşma, arkadaşını engelleme, kaba ve saygısız davranma (Baloğlu, 2001) gibi davranışlar, sınıfta sıkça gözlenen istenmeyen öğrenci davranışları olarak özetlenebilir. Ayrıca temizlik ve görgü kurallarına uymama, kopya çekme, alkol, sigara kullanma, arkadaşını rahatsız etme vb. davranışlar da karşılaşılabilen istenmedik davranışlardır (Aydın, 2004).

Bu araştırmada da vaka örnekleri ve senaryolarla yapılan çalışmalar sonucunda en sık rastlanan istenmeyen öğrenci davranışlarının dersi dinlememe, ders dışı etkinliklerle uğraşma ve saygısız davranma olduğu görülmektedir. Bunların yanı sıra kaba davranma, uygun olmayan yer ve zamanda konuşma, temizlik ve görgü kurallarına uymama, öğretmene karşı direnç, arkadaşları ile alay etme ve arkadaşlarını istenmeyen davranışa teşvik etme de katılımcılar tarafından en sık karşılaşılan istenmeyen öğrenci davranışları olarak tespit edilmiştir. Pek çok istenmeyen davranış örneğinin tespit edildiği çoklu vaka örneklerinin, tek bir örneğe bağlı kalmaktan daha etkili olduğu düşünülebilir. Bunun yanı sıra senaryolar incelendiğinde, istenmeyen davranışların ya da istenmeyen davranışlarla başa çıkma yollarının daha fazla belirlendiği görülmektedir. Aynı senaryonun sınıftaki tüm öğrencilere aynı zamanda sınav olarak uygulandığı göz önünde bulundurulduğunda, öğretme-öğrenme sürecinde grup çalışması olarak gerçekleştirilen çoklu vaka örneklerinin katılımcıların öğrenmelerine olumlu katkı getirdiği söylenebilir.

İstenmeyen öğrenci davranışlarıyla başa çıkma stratejileri arasında görmezden gelme, uyarma, dikkat çekme, okul yönetimi, rehberlik servisi ve aile ile ilişki kurma, ödül verme (Aydın, 2004), öğrencileri sürekli izleme, motive etme, öğrencilerin derse ilgisini artırma, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme, sorumluluk verme (İlgar, 2000) yer alır. Öztürk (2001)'ün araştırmasında ise davranışın olumsuz etkilerini açıklamaya çalışma, öğrenciyle birebir görüşme, dersi daha renkli hale getirmeye çalışma, göz teması kurma ve soru sorma yaklaşımlarının öğretmenler tarafından en çok tercih edilen yaklaşımlar olduğu ortaya konmuştur. Bu çalışmanın sonucunda en çok rastlanan istenmeyen öğrenci davranışları ile başa çıkma davranışlarının uygun dille uyarma, sınıf kurallarını öğrencilerle birlikte belirleme, okul yönetimi, aile ve rehberlik uzmanı ile iletişim kurma, dersten sonra konuşma ve farklı öğretme yöntemleri kullanma olduğu görülmektedir.

Senemoğlu (2001)'nin araştırmasında öğrenciler iyi bir öğretmenin öğrencilerine saygı ve sevgi duyan, arkadaşça davranan, onları öğrenmeye teşvik eden, güler yüzlü, esprili aynı zamanda sınıfta disiplini sağlayan, konuya dikkat çeken, planlama yapan, aktif, derste öğrenciyi de aktif kılan, araç-gereç kullanan, yaşamdan örnekler verilmesini sağlayan, adil, öğrenciler arasında ayırım yapmayan ve onlara başarısızlık duygusu yaşatmayan, pekiştiren, öğrenciyle bir bütün olarak ilgilenip olumlu iletişim kurarak istendik davranışlar kazandıran bir öğretmen olduğunu ifade etmektedirler. Bu araştırmada da benzer bulgular elde edilmiştir. Bu niteliklere sahip ve uygulayan öğretmenin istenmeyen davranışlarla başa çıkmada daha başarılı olacağı düşünülebilir. Katılımcılar okul rehber öğretmeni olduktan sonra yapılan görüşmelerde, istenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkmanın zor olduğunu belirtmişlerdir. Öğretmenlerin öğrencilerle etkili iletişim kuramadıkları, ceza verme, tehdit etme gibi olumsuz davranışlar sergiledikleri ve planlama yapma, farklı yöntem kullanma gibi mesleki sorumluluklarını yerine getirmedikleri, öğrencilerine olumlu model olmadıkları görülmektedir. İstenmeyen öğretmen davranışlarıyla başa çıkmada öğretmenlerin mesleki yeterlikleri ve kişisel özelliklerinin önemli

rol oynadığı söylenebilir.

Öğretmen niteliklerine yönelik yapılan birçok araştırmada, öğretmenlerin kişilik ve akademik özelliklerinin, tutumlarının ve ilgilerinin öğretme ve öğrenme sürecinde önemli rol oynadığı belirlenmiştir (Akt. Can, 2010).

Eğitim kurumlarında toplumsal denetimin birincil kaynağı, tüm bireylerin katkı yapma fırsatı bulduğu ve tüm bireylerin ortak sorumluluk hissettiği işin doğasıdır. Eğitimci, tüm bireylerin bir katkıda bulunabileceği ve denetimin ana unsuru olduğu bir toplumsal örgütlenmeye yönelik olan etkinliklerin seçiminde kullanılacak bireylere ve konu alanına ait bilgiye sahip olmak sorumluluğu da almalıdır. Öğretmen bireylerin kapasite ve ihtiyaçlarını tatmin edecek ve geliştirecek deneyimlere konu alanı veya içerik sağlayacak koşulları düzenlemek zorundadır. Öğretmenin grubun en olgun üyesi olarak toplumsal deneyimi oluşturan etkileşimlerin yürütülmesini sağlamak gibi özel bir sorumluluğu vardır (Dewey, 1938).

Teşekkür: Araştırma taslağının hazırlanması ve verilerin çözümlenmesine yardımcı olan Arş. Gör. Özlenen Özdiyar'a (Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı) teşekkür ederim.

Kaynakça

- Aydın, A. (2004). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Tekağaç Eylül Yayıncılık.
- Baloğlu, N. (2001). *Etkili Sınıf Yönetimi*. Ankara: Baran Matbaası.
- Barrows, H. S. (1993). An Overview of Uses of Standardized Patients for Teaching and Evaluating Clinical Skills. *Academic Medicine*, 68, 443-453.
- Başar, H. (2001). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Can, Ş. (2010). Tezsiz Yüksek Lisans Öğrencilerinin Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (İLKE)*, 24, 13-28.
- Dewey, J. (1938). *Experience and Education*. New York: Collier Books.
- Horzum, M. ve Alper, A. (2006). Fen Bilgisi Dersinde Olaya Dayalı Öğrenme Yöntemi, Bilişsel Stilin ve Cinsiyetin Öğrenci Başarısına Etkisi. *Ankara University, Journal of Faculty of Educational Sciences*, 39, 151-175.
- İlgar, L. (2000). *Eğitim Yönetimi, Okul Yönetimi, Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Kaptan, S. (1993). *Bilimsel Araştırma Teknikleri ve İstatistik Teknikleri*. Ankara: Tekışık Web Ofset Tesisleri.
- Liu, M. (1998). A Study of Engaging High School Students as Multimedia Designers in a Cognitive Apprenticeship-Style Learning Environment. *Computers in Human Behavior*, 14 (3), 387-415.
- Levin, J. and J. N. (1996). *Classroom Management*. New York: Allyn and Bacon.
- Öztürk, N. (2001). "Sınıf Öğretmenlerinin İstenmeyen Öğrenci Davranışlarına İlişkin Görüşleri." Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Senemoğlu, N. (11-13 Ocak 2001). Öğrenci Görüşlerine Göre Öğretmen Yeterlilikleri, *Eğitimde Yansımalar: VI. Öğretmen Hüseyin Hüsnü Tekışık Eğitim Araştırma Geliştirme Vakfı Yayınları*, 193-215.
- Tertemiz, N. (2001). Sınıf Yönetimi ve Disiplin, L. Küçükahmet (Ed.) *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Türnüklü, A. (2006). *Onarıcı Disiplin*. Ankara: Ekinoks Yayıncılık.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.